

Sote-ajan Reissu-Lasset

Presidenttimme **Lauri Kristian Relander** sai aikalaisiltaan pilkkaniemen Reissu-Lasse, koska hän matkusti tuon ajan mittapuun mukaan paljon.

Uudenlainen reissuaika saattaa olla edessä kansalaisilla sote-uudistuksen edetessä. Taustalla on maailmanlaajuinen trendi: kaupungistuminen.

Erikoissairaanhoidon palvelut keskitetään suuriin kaupunkeihin. Harvinaisempia syöpähoitoja varten on matkustettava tarvittaessa Helsinkiin asti. Sinne on esimerkiksi Kainuusta lähes 700 kilometriä.

Suomen kaltaisessa suurten etäisyyksien maassa kaupungistuminen aiheuttaa keskimäärin enemmän ongelmia kuin muualla Euroopassa.

Pitkien välimatkojen takia palveluja kehitettäessä vertaillaan usein matkakorvausten, keskitettyjen palvelujen ja lähipalvelujen kustannuksia. Kela onkin selvittänyt sairausvakuutusten matkakustannuksia.

Luonnollisesti Lappi ja Kainuu erottuvat omaksi ryhmäkseen. Sairausvakuutuksen matkakorvauksia maksettiin vuonna 2015

Utsjoen asukkaille Lapissa keskimäärin 524 euroa ja Kauniaisten asukkaille pääkaupunkiseudulla 22 euroa.

Erikoissairaanhoidon liittyvien matkakorvausten osuus sairaanhoidon kustannuksista oli vuonna 2012 keskimäärin neljä prosenttia. HYKSin ja TYKSin alueella matkakustannusten osuus oli kaksi prosenttia ja Lapin keskussairaalan alueella kahdeksan prosenttia.

Matkakustannukset kuuluvat uudessa sote-mallissa maakunnille. Valtio rahoittaisi maakuntia mahdollisesti kapitaatiomallin mukaan väestön tarpeiden eli ikärakenteen ja sairastavuuden perusteella. Asukastiheydellä olisi vain pieni merkitys.

Miten soten valinnanvapaus vaikuttaa matkakorvauksiin? Korvattaisiinko matkakulut potilaan valitsemaan hoitopaikkaan vai ainoastaan lähimpään? Jääkö valinnanvapaus matkakustannusten vuoksi tyngäksi?

Matkakorvaukset ovat jo nyt yksi nopeimmin kasvavista sosiaalietuuksien kustannuksista. Onkin aiheellista kysyä, syövätkö matkakorvaukset soten mahdolliset säästöt. Ja lopulta on nostettava esiin myös kaik-

kein ikävin seuraus. Kelan tutkijat näkevät riskinä alueellisen eriarvoistumisen. He pohjivat, onko matkakustannusten välttämiseksi kiusauksena hoitaa kaukana asuvat muita huonommin.

Kirsti Lehtinen
toiminnanjohtaja
kirsti.lehtinen@oaj.fi

Social- och hälsovårdstidens "Reissu-Lassen"

Vår president **Lauri Kristian Relander** fick av sina samtida öknamnet "Reissu-Lasse" eftersom han enligt den tidens mått ansågs resa mycket.

Medborgarna kan nu stå inför en modernare restid då social- och hälsovårdsreformen framskrider. Som bakgrund ligger en världsomfattande trend: urbaniseringen.

Specialsjukvårdens tjänster centraliseras till de stora städerna. Om man har en ovanlig form av cancer blir man vid behov tvungen att resa till Helsingfors. Dit är det till exempel nästan 700 kilometer från Kainuu.

I ett land som Finland med stora avstånd förorsakar urbaniseringen i medeltal högre kostnader än i det övriga Europa.

Då man utvecklar tjänsterna jämför man ofta på grund av de stora avstånden kostnaderna för rese ersättningar för centraliserade tjänster med kostnaderna för närtjänsterna. FPA har gjort en utredning över sjukförsäkringarnas resekostnader.

Lappland och Kainuu bildar naturligtvis en

grupp för sig. Via sjukförsäkringarnas rese ersättningar utbetalades år 2015 till invånarna i Utsjoki i Lappland en summa på i medeltal 524 euro och till invånarna i Grankulla i huvudstadsregionen 22 euro.

Andelarna av de rese ersättningar som hänförde sig till specialsjukvården utgjorde år 2012 i medeltal fyra procent av sjukvårdens omkostnader. På HUS:s och ÅUCS:s område var resekostnadernas andel två procent på Lapplands centralsjukhus område åtta procent.

Rese ersättningar tillhör landskapen i den nya Social- och hälsovårdsmodellen. Staten skulle eventuellt ersätta landskapen enligt en kapitationsmodell utgående från befolkningens behov eller enligt åldersstrukturen och sjukligheten. Befolkningstätheten skulle endast ha en liten betydelse.

Hur inverkar social- och hälsovårdsreformen på rese ersättningar? Ges ersättningar utgående från patientens eget val av vårdplats eller endast utgående från närmas-

te ställe? Blir valfriheten på grund av resekostnaderna en utopi?

Rese ersättningar är redan nu en av de snabbast växande kostnaderna inom socialstödet. Det är allt skäl att ställa frågan om rese ersättningar åter upp alla eventuella besparingar inom social- och hälsovårdsreformen.

Och till sist bör man lyfta fram den tråkigaste av alla följderna. FPA:s forskare ser en risk i en ökande ojämlikhet mellan områden. De är rädda för att man frestas att ge dem som bor avlägset en sämre vård – allt för att undvika resekostnader.

Kirsti Lehtinen
verksamhetsledare

Ulla Bäck
översättning

